

TEATR LUDOWY
NOWA HUTA
PROGRAM NR 3
SEZON 1958/59

Dyrektor

i Kierownik artystyczny:

KRYSTYNA SKUSZANKA

JOHN
STEINBECK

**MYSZY
i
LUDZIE**

(Of mice and men)

PRAPREMIERA POLSKA

W TEATRZE LUDOWYM

ODBYŁA SIĘ

20 MAJA 1956 R.

WZNOWIENIE

13 MARCA 1959

OBSADA

Lennie Small }
George Milton } robotnicy
                  } dniówkowi
Curley . . . . . GUSTAW KRON
Gospodarz, jego ojciec . EDWARD ŁADA
                                  CYBULSKI
Dziewczyna, jego żona . MARIA CICHOCKA
                                  EUGENIA
                                  ROMANOW
Slim, przodownik fornali TADEUSZ
                                  SZANIECKI
Carlson }
Whit } robotnicy
          } dniówkowi
Candy,
dozorca na rancho . . . EDWARD
                                  RĄCZKOWSKI
Crooks, Murzyn
chłopiec stajenny . . . RYSZARD KOTAS
Policjant . . . . . FERDYNAND
                                  MATYSIK

Reżyseria: JERZY KRASOWSKI
Scenografia: JÓZEF SZAJNA
Muzyka: JERZY BRESTICZKER
Asyst. reżysera: RYSZARD KOTAS

*

*

*

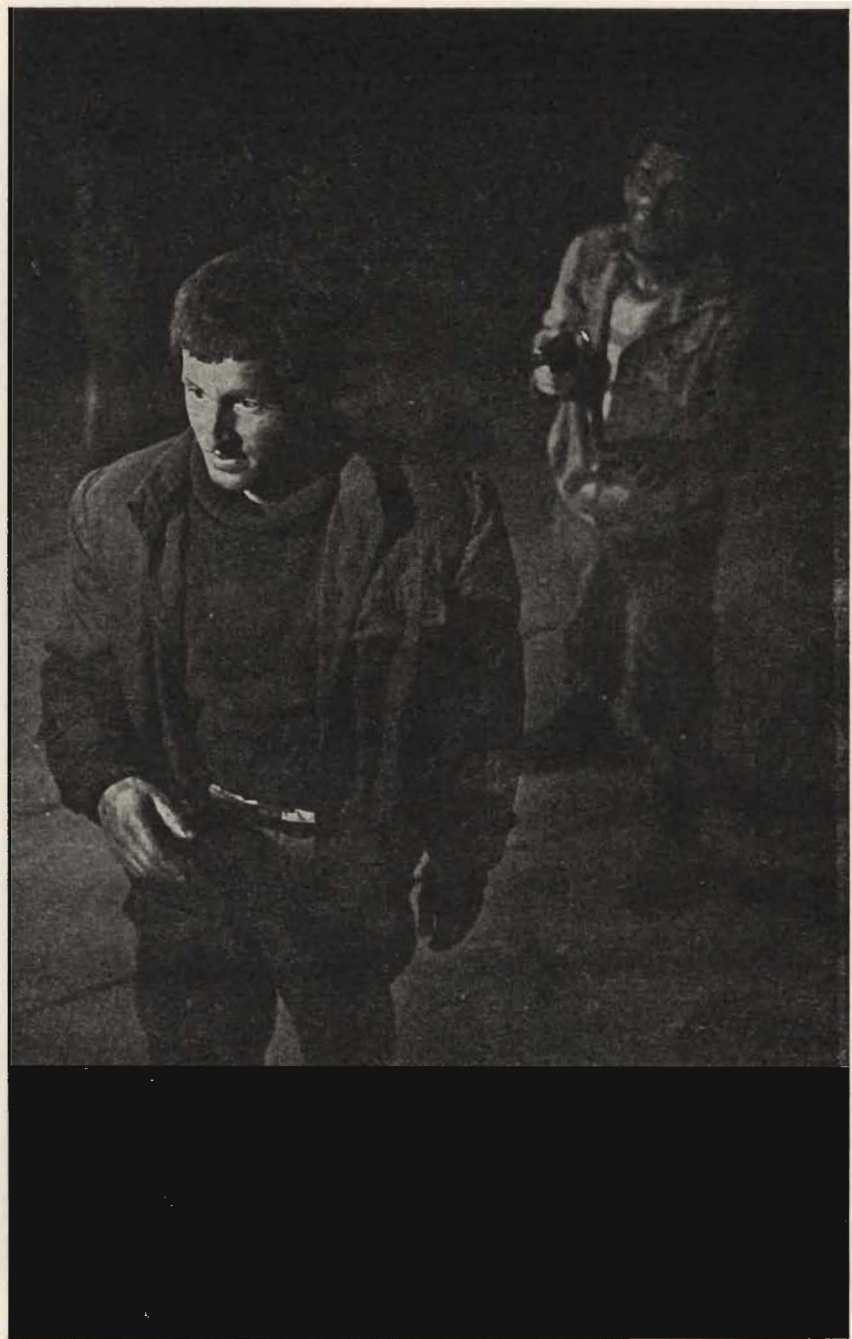
Inspicjent: PIOTR
                  PARADOWSKI
Sufler: ALICJA WOŹNIAK
Oświetlenie: LUDWIK
                  KOLANOWSKI
Radioakustyka: HUBERT
                  BREGUŁA
Brygadier sceny: EDWARD GÓRSKI
Kier. prac. krawieckiej: FELIKS KOLAŃ
                                  ZDZISŁAWA
                                  GAJDECZKO
Kier. prac. perukarskiej: HENRYK
                                  JARGOSZ
Kier. prac. stolarskiej: ZYGMUNT OSIKA
Prace malarskie
i modelatorskie: WŁADYSŁAW
                                  GRABOWSKI

„...Jest się ostatecznie w wolnym kraju.

Można iść gdzie się chce“.

John Steinbeck

„Grona Gniewu“

KILKA UWAG NA MARGINESIE PRAPREMIERY „MYSZY I LUDZIE“

I

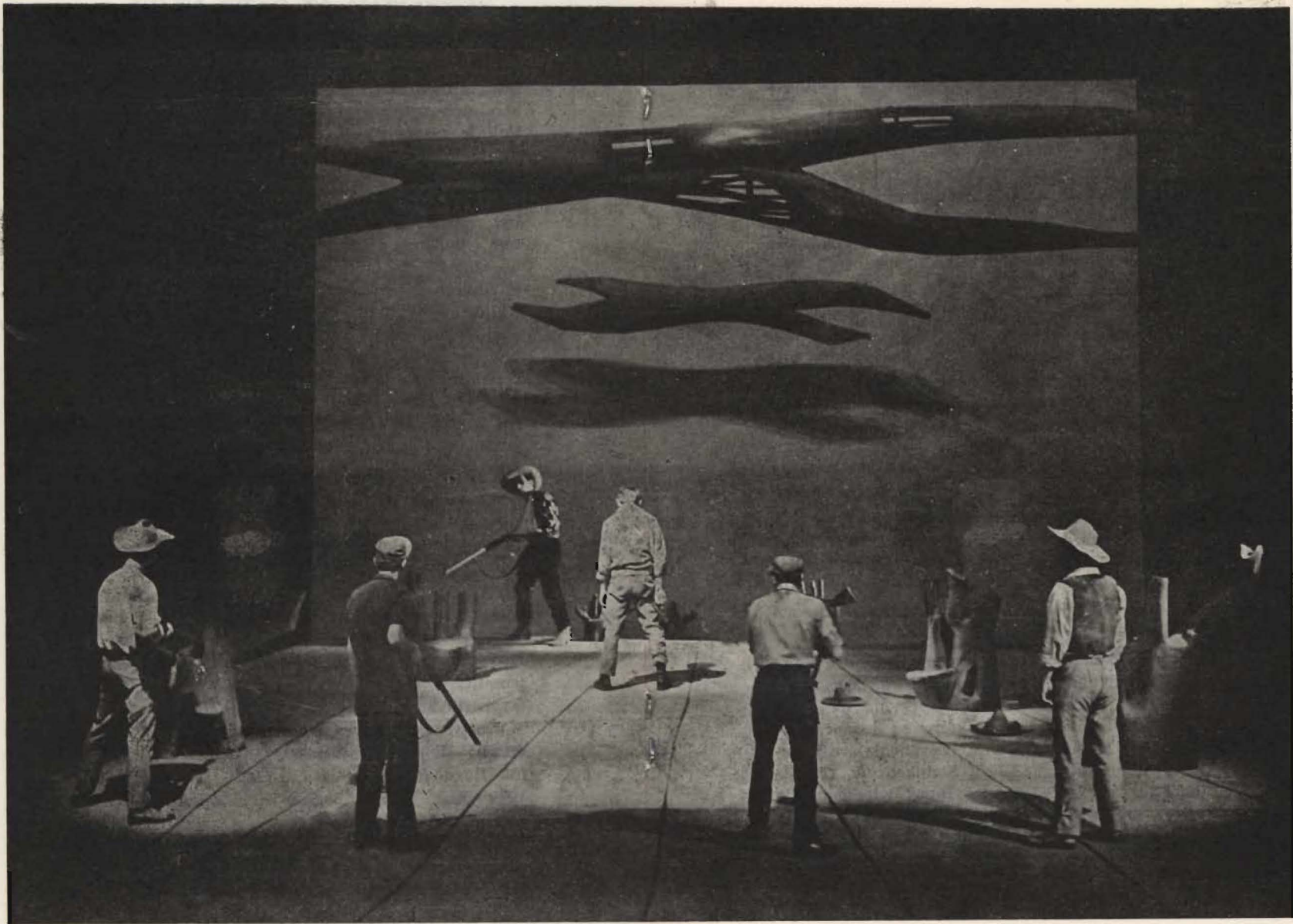
Burzliwy rozwój literatury amerykańskiej w latach 1920—1940 wysunął ją na czoło literatury światowej. Miejsce takich pisarzy jak Emerson, Longfellow, Hawthorne, Melville i Whitman, którzy przeszło sto lat temu zapoczątkowali rozwój myśli twórczej w Ameryce, zajęło teraz dwunastu pisarzy, którzy przełamali partykularizm amerykański zdobywając rozgłos na wszystkich kontynentach. Są to: Hemingway, Faulkner, Caldwell, Steinbeck, James T. Farrell, John Marquant, Thomas Wolfe, Richard Wright, Albert Meltz, Saroyana i Fast. Z pisarzy tych Hemingway, Faulkner, Caldwell i Steinbeck interesują nas szczególnie. Trudno bowiem o wspanialszy i bardziej drapieżny obraz Ameryki, pełny precyzyjnej obserwacji i surowej obiektywnej krytyki niż ten, który nam dają takie dzieła jak „Pożegnania z bronią“ Hemingway'a, „Na tytoniowym szlaku“ Caldwell'a, „Absalom Absalom“ i „Hamlet“ Faulknera, i wreszcie „Myszy i Ludzie“ i „Grona Gniewu“ Steinbecka.

Poteżna to literatura. Wierna wprawdzie jak reportaż, wyrastająca z żelaznych reguł noweli styki, dramatyczna i sięgająca w samo wnętrze spraw ludzkich współczesnej Ameryki; oskarżająca samą wymową faktów silniej niż jałowym moralizowaniem. W tym nurcie literatury amerykańskiej John Steinbeck znajduje się na pozycji kluczowej. Nie tylko dlatego, że jak Faulkner i Caldwell pochodzi z Południa, kraju najsilniejszych i najbardziej tragicznych kontrastów społecznych w Ameryce, ale dlatego także, że obraz kraju który rysuje, pod powierzchnią bezlitosnych stosunków ekonomicznych kryje w sobie piękny i czysty nurt gorzkiego i optymistycznego humanizmu.

II

John Steinbeck urodził się w małym kalifornijskim miasteczku Salinas w roku 1902. W tych okolicach pełnych sadów i słońca, w Wielkiej Dolinie ciągnącej się u stóp Gór Olbrzymich dzieje się akcja wszystkich jego powieści (prócz „Złotej czary“ i „Bezksiężycowych nocy“). Życie miał dość burzliwe, próbował wielu zawodów: był murarzem, malarzem pokojowym, reporterem, hodowcą pstrągów, zbieraczem owoców w sadach plantatorów. Tak jak w utworach Faulknera Missisipi a u Caldwell'a Georgia — Kalifornia i jej ludzie są bohaterami jego opowiadań i powieści. Ten regionalizm Steinbecka jest oczywiście sprawą dość powierzchowną i pozorną. Szołochow jest w tej samej mierze pisarzem regionalnym. A przecież powieści zarówno Szołochowa jak i Steinbecka przekroczyły granice przestrzeni określonej przez pisarza tak jak nieraz przekraczają granice czasu.

Pierwszą powieścią Steinbecka która zwróciła na siebie uwagę Ameryki była „Tortilla Flat“. Ta uroczą opowieść o włóczęgach i złodziejaskach Kalifornii, pełna dowcipu, uroku, tragizmu i przychylności dla wydziedziczonych, służy pochwałę przyjaźni, którą Steinbeck odnalazł na dnie społecznym. Po dziesięciu latach w „Cannery Row“ Steinbeck powróci znowu do tego tematu. W obu utworach romantyzm sąsiaduje z rymsztokiem, humor ze śmiercią, czysty liryzm z prostytutką i zbrodnią. Po świetnych powieściach: „Pastwiska niebieskie“ (1932), „Nieznemu Bogu“ (1933), „Tortilla Flat“ (1935), Steinbeck pisze jedną z najbardziej wstrząsających powieści amerykańskich „Myszy i Ludzie“ (1937); „Tortilla Flat“ poruszyła opinię Ameryki — nowa powieść wprowadza Steinbecka do literatury światowej.

III

Niewiele jest powieści amerykańskich w których tak silnie wystąpił problem odpowiedzialności człowieka za losy drugiego człowieka jak w „Myszach i Ludziach“. Przecięż stosunek George'a do Lenniego broni bardziej wiary w ludzki sens świata niż gromkie frazesy o przyjaźni niejednej naszej schematycznej powieści. Miłość człowieka do człowieka — oto siła którą przeciwstawia Steinbeck wilczym prawom kapitalizmu. Nie ma tu blichtru luksusu pokrywającego nędzę, fałsz i krzywdę, na której Ameryka zbudowała swoją wspaniałą cywilizację.

Kto spełni małe pragnienia Lenniego, George'a i milionów takich jak oni robotników dniówkowych, kto ich obroni przed krzywdą i wyzykiem? Na to pytanie odpowiedział John Steinbeck w swoich powieściach poświęconych sprawie solidarności klasowej: „W niepewnej walce“ (1936) i w „Gronach gniewu“ (1939). Od „Tortilla Flat“, przez „Myszy i Ludzi“ prowadzi Steinbecka najkrótsza droga do „Gron Gniewu“, które kończą powieść silnym akcentem walki i nadziei. Jest w tej powieści wiara w niepodległość człowieka i w jego siłę przeciwstawienia się złu. Tej sprawie jest w istocie poświęcona cała twórczość Steinbecka.

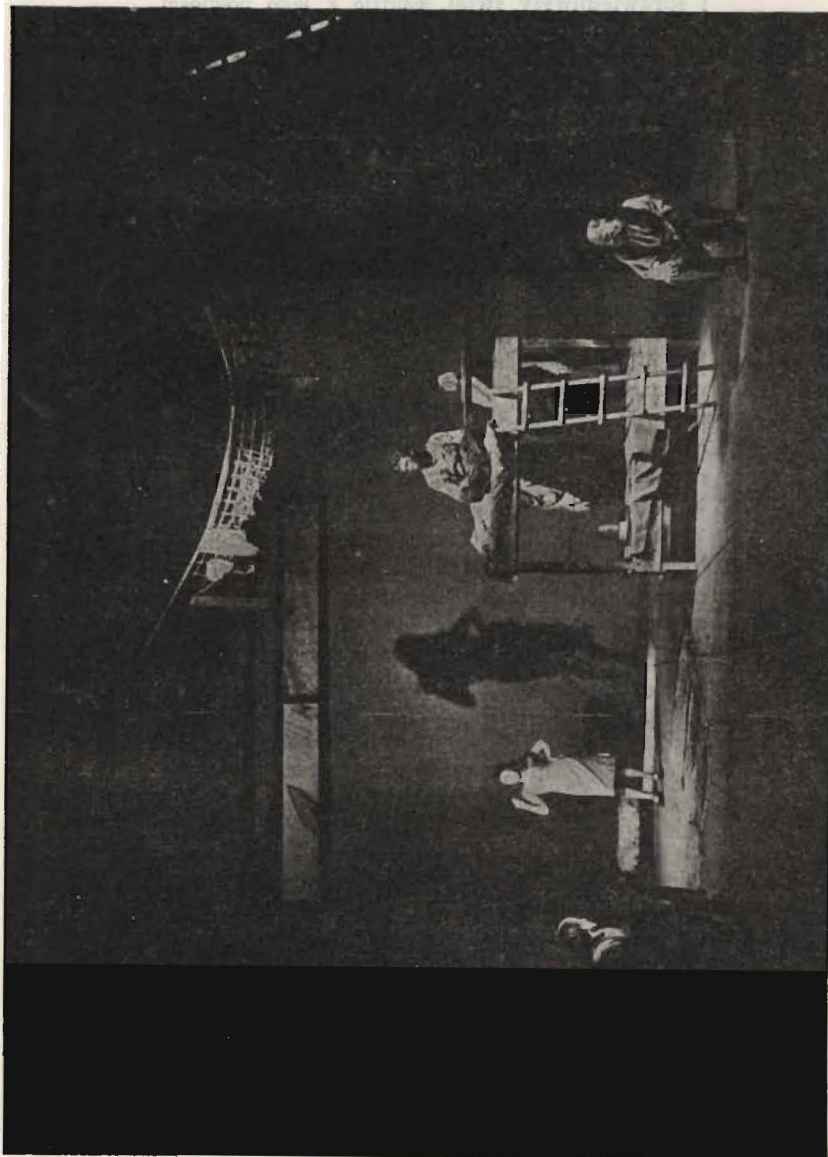
Twórczość Steinbecka jest nam bliższa niż twórczość Faulknera i Dos Passosa. Obraz jego Ameryki jest uproszczony, bo opiera się na kilku wielkich namiętnościach, które są jednocześnie niszczące i konstruktywne, przynębiające i głęboko humanistyczne. Jeśli Steinbeck w „Tortilla Flat“ czy w „Cannery Row“ wielbi tubylczych nędzarzy Kalifornii a w „Myszach i Ludziach“ i w „Wielkiej Dolinie“ oskarża cywilizację amerykańską — w „Niepewnej Walce“ i w „Gronach Gniewu“ wierzy w walkę o lepszy

i sprawiedliwszy świat. Ludzie z jego powieści ponoszą klęski, giną, ale się nie poddają. Dla Steinbecka dzień zwycięstwa jest bliski, choć go jeszcze nie widać.

IV

Źródłem twórczości i siły pisarskiej Johna Steinbecka jak i całej literatury amerykańskiej jest rzeczywistość, życie we wszystkich jego odmianach i człowiek widziany z tak bliska, że wszystkie jego sprawy stają się równocześnie intymnymi sprawami zarówno pisarza jak i czytelnika. Surowy i bezlitosny autentyk, naga i bluźniercza nieraz prawda o sprawach ludzkich, żadnych osłonek taniego moralizowania. Jeśli są tu uproszczenia, to tylko po to, aby wyolbrzymić poruszone sprawy, by je uogólnić, jeśli są łatwizny to po to, aby wzruszając czytelnika, zbliżyć go do bohaterów powieści. To potężna literatura i szkoda, że byliśmy tak długo od niej oderwani. Czas nadrobić zaległości. Jeśli inscenizacja nasza zbliży naszych widzów do spraw współczesnej Ameryki — spełni swoje zadanie. Jeśli zachęci do poznania wielkiej literatury amerykańskiej — spełni je podwójnie. Świat coraz bardziej staje się całością jedną i niepodzielną. Jesteśmy coraz bardziej uzależnieni od siebie wzajemnie bez względu na to, na jakim żyjemy kontynencie. Niech troski i tęsknoty Lenniego i George'a staną się nam bliskie i niech realistyczne pisarstwo wielkiego pisarza Ameryki będzie furcią, która nas wprowadzi do wielkich i trudnych spraw ludzkich, ważnych ocen moralnych, na pole walki o sprawiedliwość, która toczy się wszędzie. To są sprawy równocześnie bardzo trudne, do których trzeba dorosnąć, jak i bardzo łatwe, bo leżące w każdym z nas. Nie lekajmy się tych trudności.

Józef Gruda

Od dnia polskiej prapremiery „Myszy i Ludzi“ Johna Steinbecka minęło już blisko 3 lata...

Po 26 spektaklach (w tym 5 w Warszawie) przedstawienie zeszło z afisza na skutek nieuregulowania spraw tantiemo-dewizowych. Wznawiając dziś „Myszy i ludzi“ Teatr nasz pragnie zadośćuczynić życzeniom widzów, którzy w licznych kontaktach z Teatrem (dyskusje, spotkania) często do tego przedstawienia nawiązywali.

Przypomnijmy sobie, że jeszcze wiosną 1956 r. literatura amerykańska z trudem torowała sobie w Polsce drogę do szerszego kręgu odbiorcy. Krążyły natomiast różne „omówienia, krytyczne“ i analityczne dzieł poszczególnych autorów Nowego Świata, oparte często na dobrych chęciach raczej, niż na rzetelnej znajomości przedmiotu. W następnych latach sytuacja pod tym względem uległa dużej zmianie i obecnie przedstawienie „Myszy“ ukazuje się w dosyć obfitym otoczeniu dzieł literatury amerykańskiej na rynku księgarskim. Dlatego też nie musimy uzasadniać pozycji Steinbecka w naszym repertuarze dziś, do czego byliśmy jednak zmuszeni w roku 1956.

*
* * *

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

NOWOHUCKA DRUKARNIA PRZEMYSŁU TERENOWEGO
KRAKÓW - NOWA HUTA, OS. C-2, ULICA STAŁOWA 5
Zamówienie 638 - 3.000 - C-1-(1055)

Cena 3,50